

EMKF
RAKENDUSKAVA
2014-2020

Euroopa Liit
Euroopa Merendus- ja Kalandusfond

Kalanduse teabekeskus

Rannakalanduse visioonid ja tulevikustsenaariumid

Kuussaare, 3. detsember 2020

Jüri Sakkeus, Silja Lassur, Aado Keskspaik

Esitluse kava

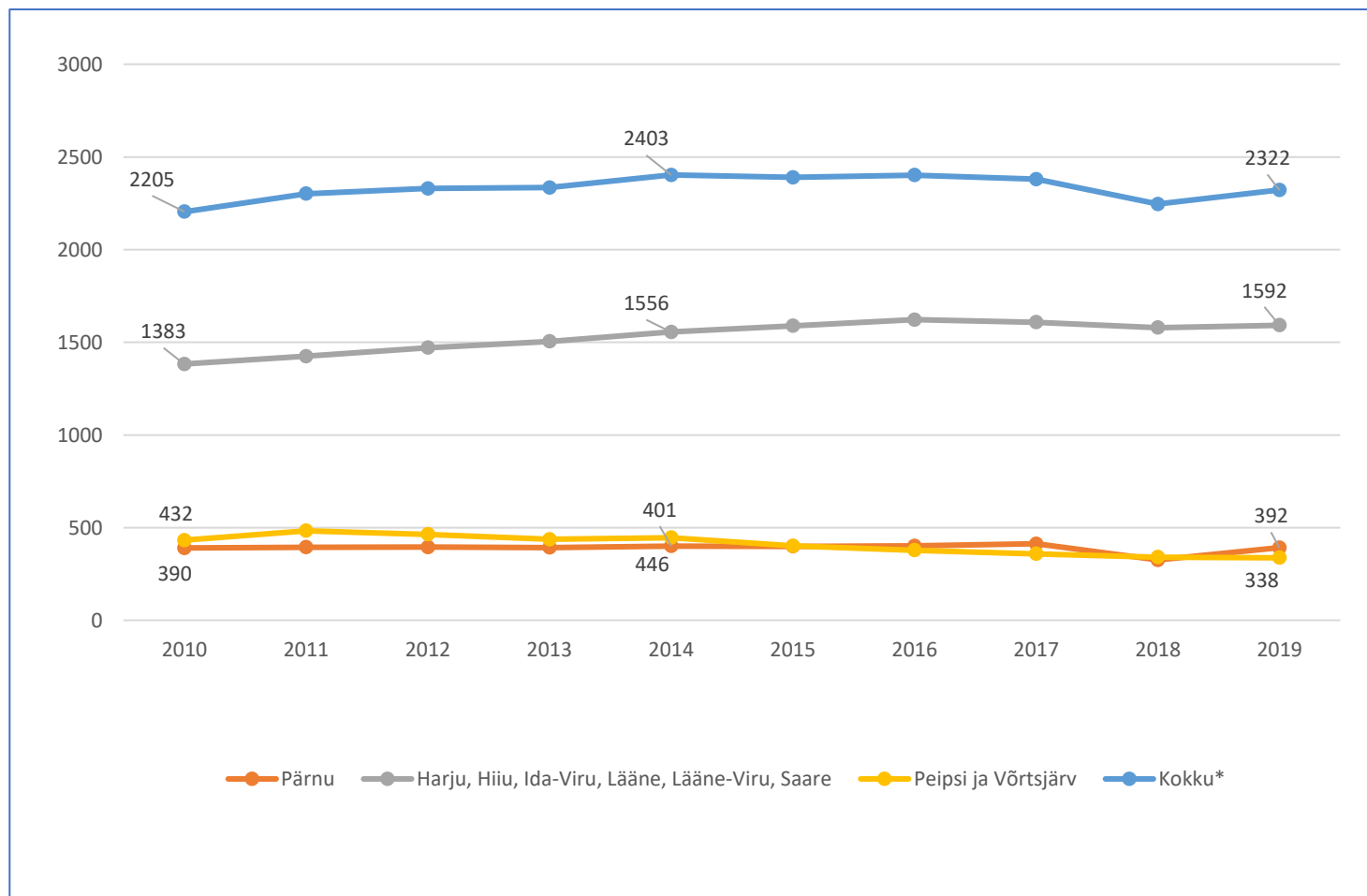
- Uuringu eesmärk
- Eelmise 10 aasta arengud ja tänane seis
- Rannakalanduse tulevikku mõjutavad tegurid ja trendid
- Covid – 19 mõjud
- Väärtusahel ja ärimudelid
- Rannakalandus EL ja Eesti kalanduspoliitikas
- Rannakalanduse trendid ja visioonid Soomes, Rootsis ja Lätis
- Arengustsenaariumid
- Kuidas stsenaariume kasutada?

Uuringu eesmärk

- Peamiseks eesmärgiks oli rannakalanduse tulevikuväljavaadete analüüsimine aastani 2030, kasutades stsenaariumite meetodit.
- Töö tulemusena koostasine neli erinevat tulevikunägemust.
- Sisendit stsenaariumide koostamiseks kogusime läbi arvukatele intervjuudel rannakalandusega seotud ettevõtjate, ekspertide ja sektori tegevuskeskkonna kujundajatega.
- Oleme tänulikud kõigile intervjuudes ja projekti erinevatel etappidel toimunud nõupidamistel osalenutele, eelkõige aga kõigi kalanduspiirkondade algatusrühmade tegevjuhtidele ja kaluritele.
- Loodame, et stsenaariumidest on abi järgneva aastakümne kalanduspoliitika kujundamisel ning kalanduspiirkondade strateegiate koostamisel.

Püügiloale kantud kalurite arv rannapüügil ning Peipsil ja Võrtsjärvel 2010-2019. a

- Kalurite arvus kokku pole arvestatud esinevat kattuvust eri maakondade ja järvede kalurite hulgas. Kalurite tegelik arv on mõne protsendi võrra väiksem.

Allikas:: MeM, VTA

Püügiloale kantud kalurite keskmine vanus rannapüügil ning Peipsil ja Võrtsjärvel 2010. ja 2019. a*

	2010	2019
Pärnu maakond	49	52
Harju, Hiiu, Ida-Viru, Lääne, Lääne-Viru ja Saare maakond	52	55
Peipsi ja Võrtsjärv	45	49
Kõik kalurid	50	53

*Maakondade jaotuse põhjal enne 2017. a haldusterritoriaalset reformi
Allikas: VTA andmete põhjal

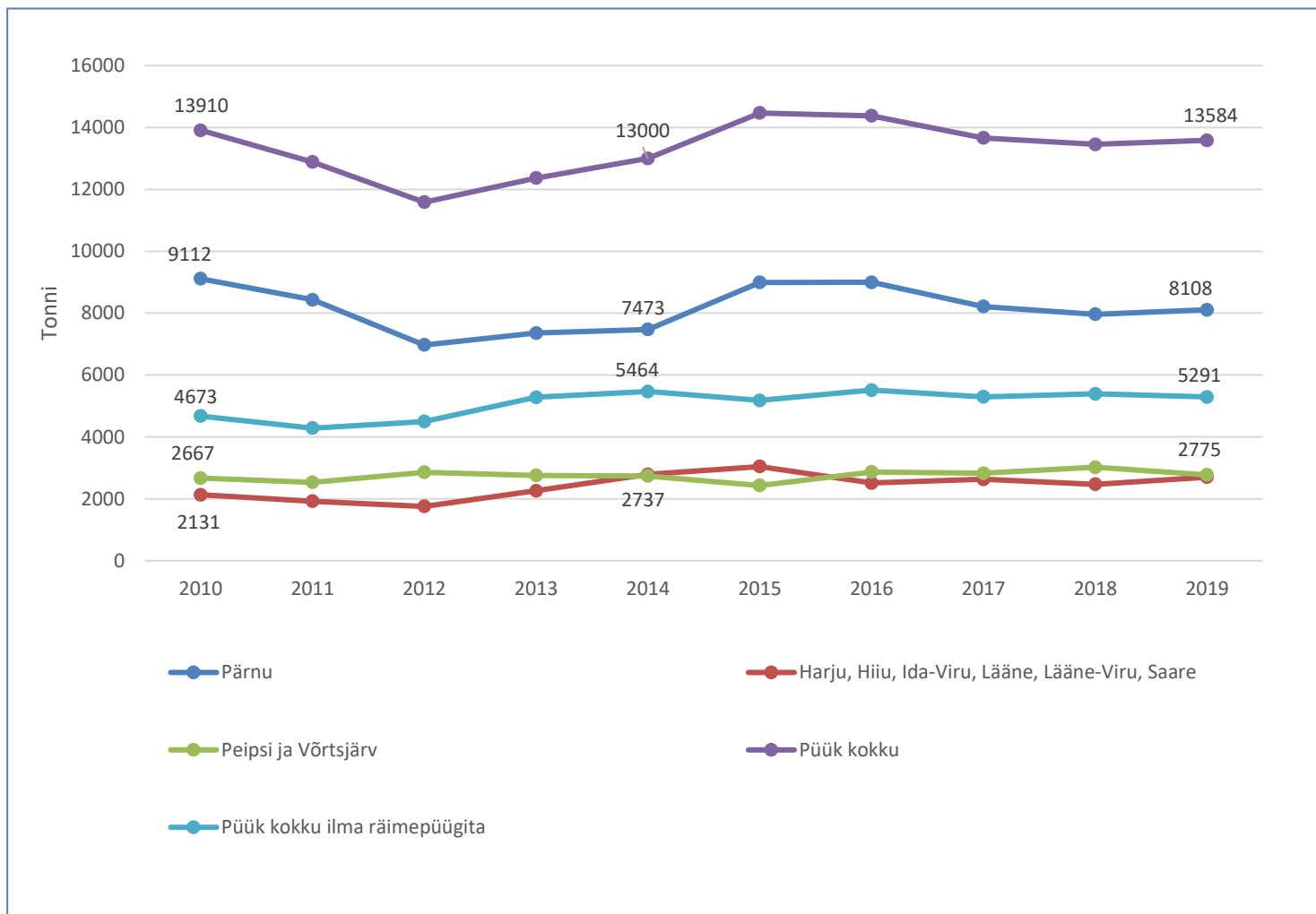
Hinnanguline keskmine aasta töötasu püügiloale kantud kaluri kohta eurodes 2010. ja 2019. a*

	2010					2019				
	Saagi väärtus keskmises esmakokkuostuhinnas	Töötasu: 50% saagiväärtusest	Kalurite arv	Töötasu kaluri kohta	Töötasu suhe Eesti keskmise brutokuupalka 792 eurot	Saagi väärtus keskmises esmakokkuostuhinnas	Töötasu: 50% saagiväärtusest	Kalurite arv	Töötasu kaluri kohta	Töötasu suhe Eesti keskmise brutokuupalka 1407 eurot
Pärnu maakond	2 746 209	1 373 105	390	3521	4,45	2 790 974	1 395 487	392	3560	2,53
Harju, Hiiu, Ida-Viru, Lääne, Lääne-Viru ja Saare maakond	651 231	325 615	1383	235	0,30	2 296 879	1 148 440	1592	721	0,51
Peipsi ja Võrtsjärv	4 619 267	2 309 633	432	5346	6,75	5 125 988	2 562 994	338	7583	5,39
Kõik kalurid	8 016 707	4 008 353	2205	1818	2,30	10213841	5 106 920	2322	2199	1,56

*Maakondade jaotuse põhjal enne 2017. a haldusterritoriaalset reformi

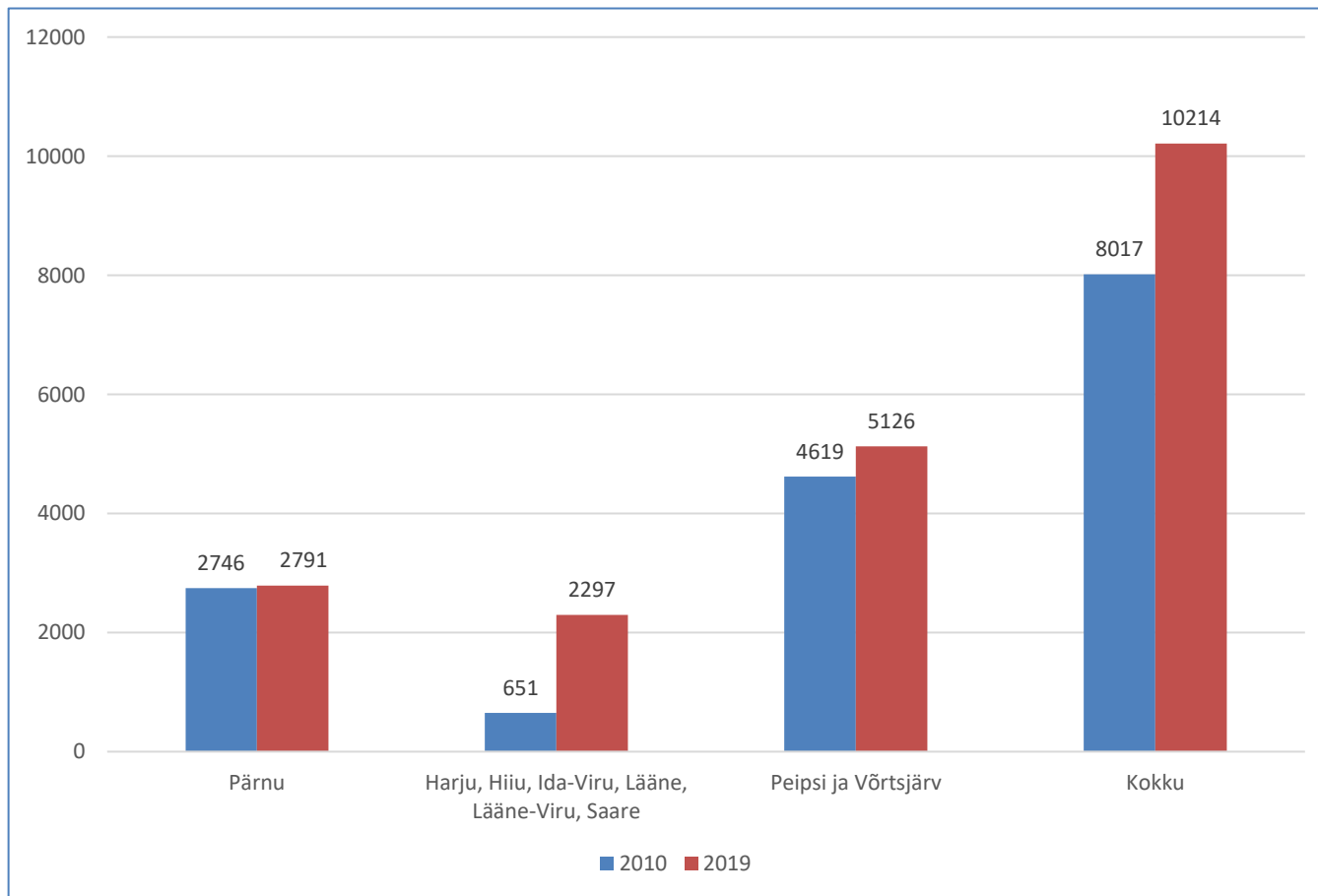
Allikas:: Arvutus MeM ja VTA andmete põhjal

Rannapüügi ning Peipsi ja Võrtsjärve püügi maht tonnides 2010-2019. a

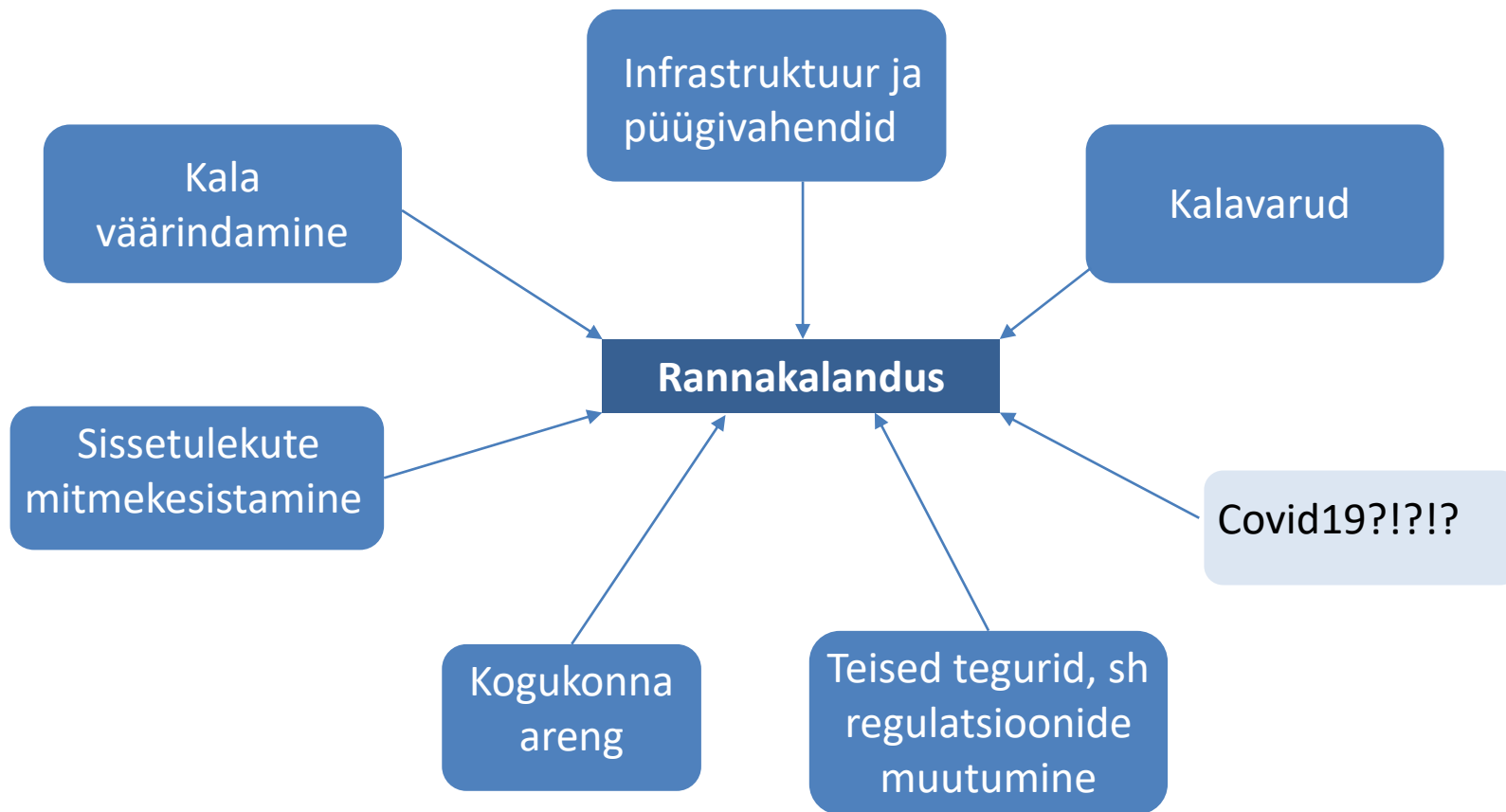
Allikas: VTA

Püügi väärtus keskmistes esmakokkuostuhindades, tuhandetes eurodes 2010 ja 2019. a

Allikas: VTA

Rannakalanduse tulevikku mõjutavad tegurid ja trendid

Rannakalandusele oluliste toimivate rajatiste ja ruumide olemasolu kalanduspiirkondade sadamates 2020. a.

	Sadamate arv, millel on olemas ja toimivad rahuldavalt:						Sadamad, mida on uuendatud EKF/EMKF-i toetusega 2010–2020	Sadamad, millel on kõik loetletud komponendid
	Slipp	Kaja lossimis-voimalused	Tingimused kala lühi-ajaliseks säilitamiseks	Kalurite sanitaar-/	Hoiuruumid püünistele	Kõik kõrval loetletud		
Pärnu maakond	8	6	3	5	5	2	10	Võiste, Liu
Harju, Hiiu, Ida-Viru, Lääne, Lääne-Viru, Saare maakond	37	39	20	18	22	9	32	Orjaku ja Salinõmme Hiiumaal; Topu Läänemaal; Mõntu, Koguva, Kungla, Nasva jõe, Varese Saaremaal; Eisma Lääne-Virumaal
Peipsi ja Võrtsjärv	14	16	14	12	15	10	16	Rannapungerja, Lohusuu, Omedu rand, Mihkli, Sassukvere, Varnja, Räpina, Kallaste, Kolkja, Raja Peipsil; Oiu Võrtsjärvel
Kokku	59	61	37	35	42	21	58	

Allikas: Intervjuud kalanduspiirkondades

Rannapüügi ja sisevete laevad kalalaevaregistri järgse kodusadama asukoha järelle 23.10.2020. a

	Segment	Laevade arv	Kere materjal			Keskmine vanus aastates	Mitte-aktiivsete aluste arv
			Puit	Klaaskiud/plast	Metall jm		
Pärnu maakond	4S2	652	283	593	59	25	5
Harju, Hiiu, Ida-Viru, Lääne, Lääne-Viru, Saare maakond	4S2	1370	314	922	134	24	108
Peipsi	4S2	6	0	0	3	33	0
Segment kokku	4S2	2028	597	1515	196	24	113
Peipsi ja Võrtsjärv	4S4	410	173	92	148	27	10
Muud siseveed	4S4	98	28	23	47	30	2
Segment kokku	4S4	508	201	115	195	28	12

Allikas: VTA andmete põhjal

COVID-19 mõjud rannakalandusele

COVID-19 vahetuteks mõjudeks on:

- Turutõrked kalatoodete (peamiselt filee) ekspordil välisriikidesse.
- Vähenes müük HORECA sektori ettevõtetele.
- HORECA sektori nõudluse vähenemine langetas kala hinda.
- Kaluritele ebamugavaid ja ettevõtetele täiendavate kuludega seotud meetmeid (näiteks püügimeeskonna isolatsioonis hoidmine püügiperioodi jooksul).
- EMKF-i täiendavad toetusmeetmed viirusest põhjustatud kulude korvamiseks.

Pikemaajalisteks prognoositavateks mõjudeks on:

- Elanikkonna ostujõu langus riiklike toetusmeetmete ammendumise ja kasvava tööpuuduse tulemusena.
- COVID-19 hoogustas juba toimivat kaugtöö trendi. (rohkem inimesi rannakülades, suurem kohalik turg).
- Kahanenud välisturism, hoogustunud siseturism.
- EMKF-i meetmed 2021-2027 eelarveperioodiks

Rannakalanduse väljakutsed naaberriikides (Soome, Rootsi, Läti)

- Rannakalanduse majanduslik tähtsus on oluliselt vähenenud ja ohus on ka rannakogukondade ja kultuuripärandi säilimine
- Läänemere halb seisund ja kliimamuutustega kohanemine,
- Kohalike, lisandväärtusega kalatoodete valmistamine ja müük,
- Võimekus tegevuste mitmekesistamiseks püügivälistel perioodidel,
- Vananeva kalurkonna järelkasvu kindlustamine,
- Hallhüljeste ja kormoranide arvukuse piiramine ning EL-i hülgetoodete müügikeelu kaotamine meie regioonis,
- Innovatsioon kalalaevade ja püügivahendite arendamisel,
- Rannakogukondade areng ja aktiivne kohalik juhtimine,
- EMKF-i jätkuv tugi rannakalanduse edendamisel,
- Kodumaise kala maine edendamine ja rannakalanduse kriitiliste teemade kommunikeerimine.

EMKF-i prioriteetsed valdkonnad 2021-2027 eelarveperioodil

- **Soodustada kestlikku kalandust ja mere bioloogiliste ressursside kaitset.**
- Aidata kaasa toiduga kindlustatuse tagamisele EL-is läbi konkurentsivõimelise ja kestliku vesiviljeluse ja turgude.
- **Võimaldada sinise majanduse kestlikku kasvu ning aidata saavutada rannapiirkondade jõukust.**
- Tugevdada ookeanide rahvusvahelist majandamist ning tagada merede ja ookeanide turvalisust, ohutust, puhtust ja kestlikku majandamist.

Rannakalandusele olulised EL strategiadokumendid

EUROOPA ROHELINE KOKKULEPE, mille eesmärgiks on saada aastaks 2050 esimeseks kliimaneutraalseks maailmajaoks.

- Keskkonnasäästlikud tehnoloogiaid sadamates (näiteks päikesepaneelid), kalalaevadel, püügivahendites, ja kala käitlemisel. Nähakse ette, et vähemalt 30% EMKF-i vahenditest suunatakse kliimameetmetesse.

EL-i STRATEEGIA „TALUST TOIDULAUANI“, (kalurite keeles „paadist potti“), mis aitab edendada ringmajandust (tootmisest tarbimiseni).

- Keskkonnasäästlike, tõhusate ning kvaliteetsed kala ja kalatooteid tagavate ärimudelite ja tarneahelate arendamist ringmajanduse põhimõtetest lähtudes.

EL-i ELURIKKUSE STRATEEGIA AASTANI 2030: „Keskkonna kaitseks ja majanduse hüvanguks tuleks kaitse alla võtta 30% merealast (praegusega võrreldes täiendavalt 19% merealast).

- Ka HELCOM-i edasine tegevuskava peaks sellega arvestama. „Eeldatavasti võtavad kava vastu Läänemereäärsete maade keskkonnaministrid umbes aasta pärast toimuval HELCOMi ministrite koosolekul“.

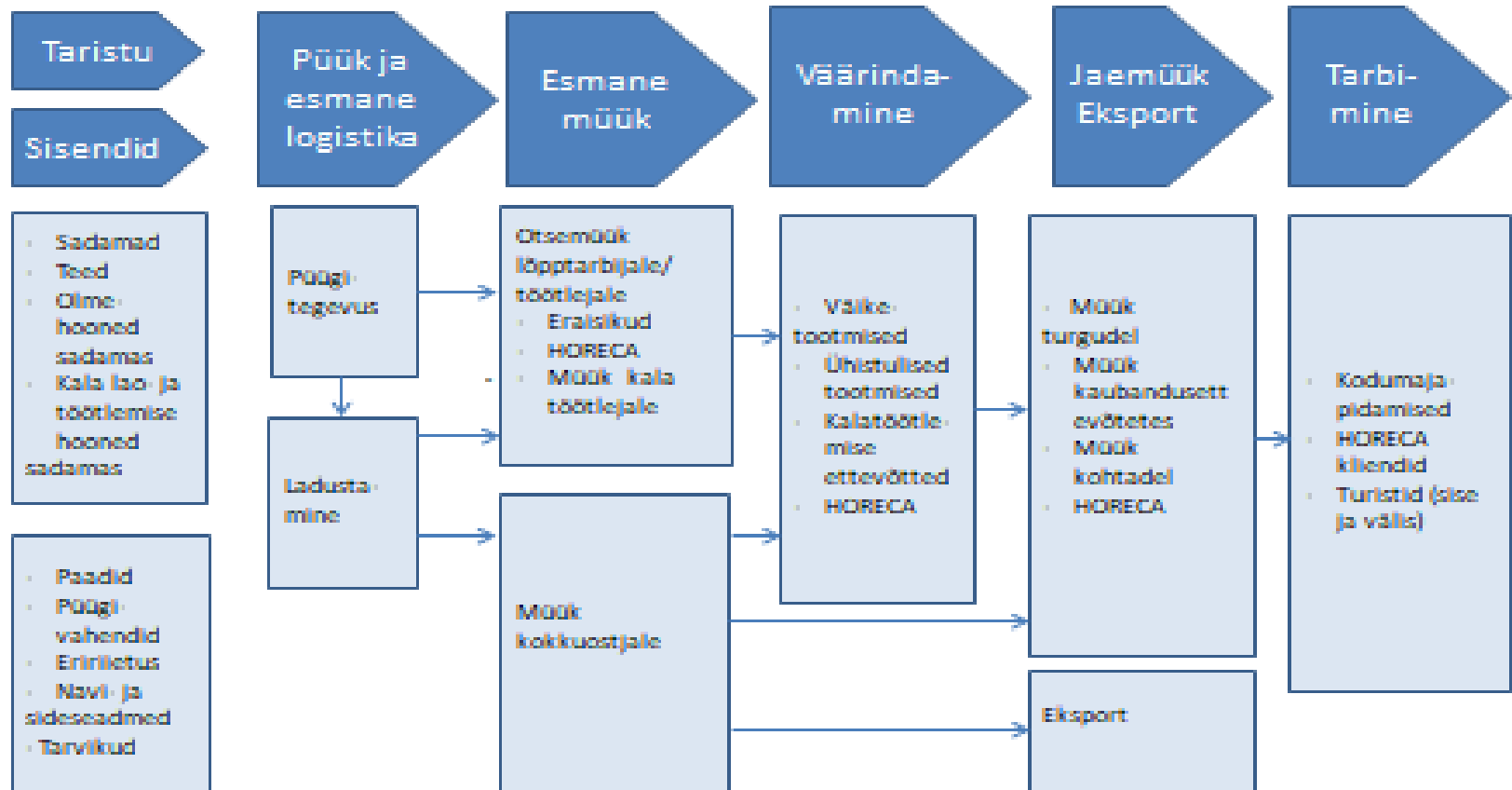
b

Rannakalanduse arengusuunad

(Ain Soome, Eesti rannakalanduse hetkeseis ja tulevikuvaade 15.05.2019)

- ühistegevuse soodustamine ettevõtete vahel ja ühisinvesteeringute toetamine
- kvaliteetse ja kõrge lisandväärtusega toodangu tootmise soodustamine
- toodete turustamisel lühikese tarneahela (tootjalt tarbijale) soodustamine
- sissetulekute suurendamise soodustamine läbi tegevuste mitmekesistamise
- rannakalanduse edendamine läbi kogukonna juhitud kohaliku arengu meetodi
- mikroettevõtete investeeringute toetamine
- teavitus-, koolitus- ja nõustamistegevuste pakkumine
- innovatsiooni toetamine nii kalapüügil kui ka toodangu väärimdamisel
- teadus- ja taustauuringud säästva kalapüügi korraldamiseks
- kalapüügikoormuse optimeerimine
- püügivahendite selektiivsuse suurendamine
- koelmute ja elupaikade taastamine ning kalade asustamine
- järelevalve tõhustamine, kalandussektori andmevahetuse elektrooniliseerimine
- kalapüügi regulatsioonide lihtsustamine

Rannakalanduse väärtusahel

Rannakalanduse ärimudelid

- „PÜÜGITEENUSE OSUTAMINE“
- „PÜÜK JA MÜÜK“
- „PÜÜK, VÄIKESEMAHULINE VÄÄRINDAMINE JA MÜÜK
- „KOGU VÄÄRTUSAHEL“

Kalanduspiirkondade juhtide ja kalurite ettepanekud rannakalanduse edendamiseks

- **Uuringud**
  - Mere-tuuleparkide mõjud kalade liikumisteedele ja kudealadele.
  - Kalavarude seisundi ja kooslusega seotud uuringud.
- **Innovatsioon**
  - Efektiivsed ja kasutajasõbralikud paadid. Tõhusamad, selektiivsemad ja hülgekindlamad püügivahendid. Mobiilsemad ja tõhusamad hülgepeletid. Mobiilsed sorteerimisseadmed.
  - Oksjonikeskkonna arendamine.
- **Regulatsioon**
  - Võimalike mõjude põhjalikum analüüs enne muudatusi regulatsioonis. (püügilubadega seonduv, laeva jõuseadmete võimsuse piirangud, piirkondlikuderisusedjt.).
  - Olümpiapüügi asendamine kvootidega.
  - Meetmed hallhüljeste ja kormoranide arvukuse piiramiseks.
  - Hülgepeletite soetamine kuni 100% toetusmääraga.
  - Sadamate polüfunktsionaalsuse soodustamine
  - Lihtsustada kala müüki (HORECAle)
  - Rohkem lihtsust, vähem bürokraatiat.
- **Toetused**
  - Ühistulise tegevuse, koostöö ja ühisinvesteeringute toetus.
  - Noore kaluri toetus.
  - Toetus uue paadi ostuks.
- **Harrastajad**
  - Koguselised piirangud kõigile enimpüütavatele liikidele
  - Võrgupüügi piirangud (piirkonniti)

Rannakalanduse tulevikustsenaariumide kaks põhiteemat (telge)

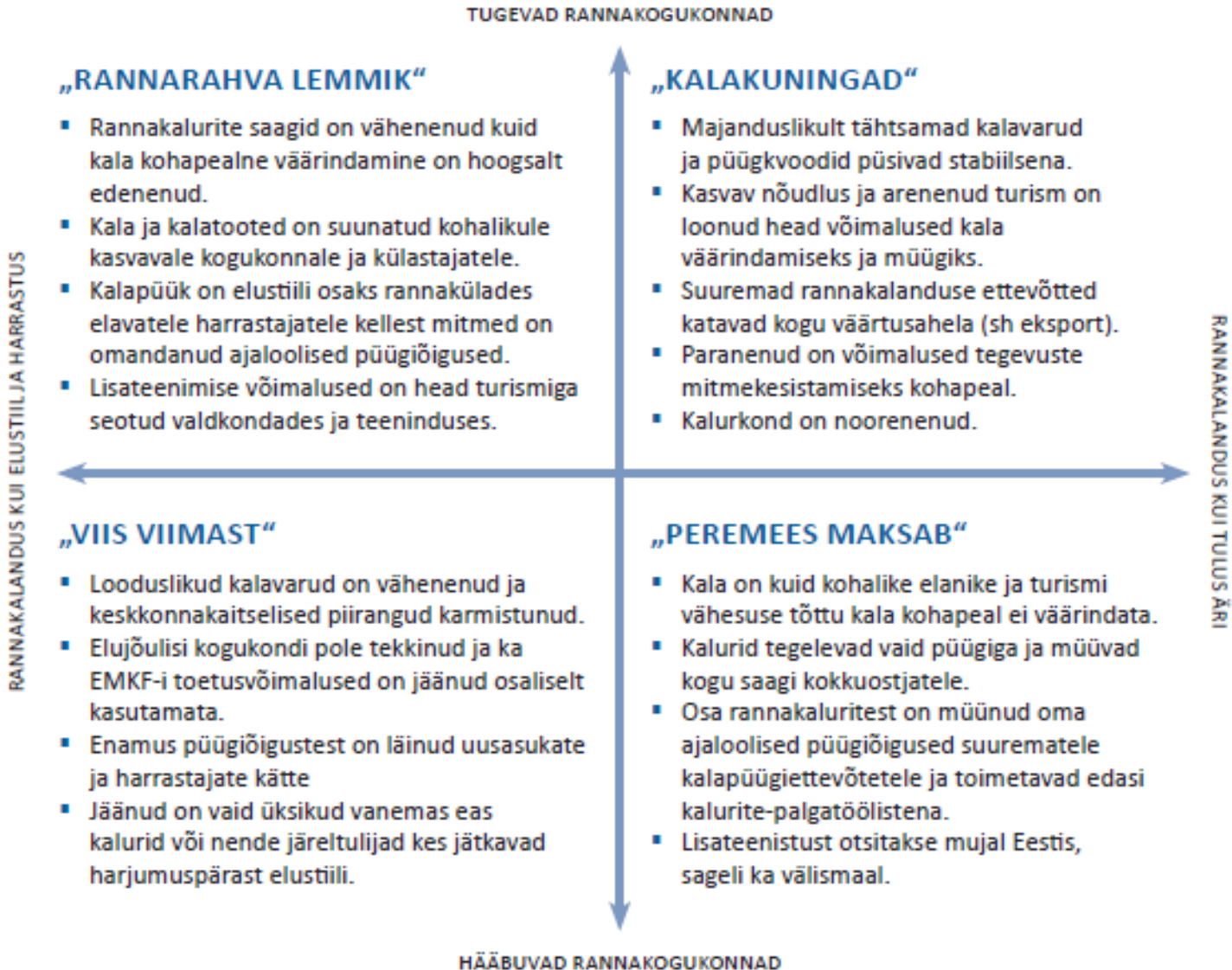
- **Rannakalanduse tulusus:**

Kas rannakalandus on vaadeldavas tulevikus ärilises mõttes konkurentsivõimeline võrreldes teiste majandussektoritega või on tegemist üha enam elustiili ja harrastuse valdkonnaga?

- **Rannakogukondade areng:**

Kas võib eeldada, et koroonaviirusest ja kaugtöö võimalustest hoogu saanud linnavälise elamise populaarsuse tõus toob kaasa rannapiirkondade atraktiivsuse tõusu elamis- ja tegutsemiskeskonnana ning kas sellega seoses hoogustub neis piirkondades ka kogukonnaelu või jätkub hääbumine?

Rannakalanduse stsenaariumid

Rannakalanduse visioon

„Rannakalandus aastal 2030 on majanduslikult konkurentsivõimeline ja keskkonnasäästlik. Rannakogukonnad on aktiivsed ja elujõulised“.

Kuidas stsenaariume kasutada?

- Iga erineval otsustustasandil tehtud valik või muudatus (regionaalpoliitikas, regulatsioonis või ärimudelites) suurendab või vähendab erinevate stsenaariumide tõenäosust.
- Stsenaariumid aitavad otsuseid testida ehk analüüsida ja hinnata otsuse võimalikku mõju stsenaariumi kontekstis: kas see otsus aitab lähemale soovitud tulemusele või mitte. Seeläbi aitavad stsenaariumid otsustajatel (poliitikud, ametnikud, vabaühendused), kaluritel ja rannakülade ettevõtjatel teha kaalutletumaid valikuid.
- Stsenaariume saab kasutada nii strateegiate väljatöötamisel kui ka üksikute kaalukate otsuste tegemisel.

EMKF
RAKENDUSKAVA
2014-2020

Euroopa Liit
Euroopa Merendus- ja Kalandusfond

Kalanduse teabekeskus

Tänu!

Jüri Sakkeus, Silja Lassur, Aado Keskaik